

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра технологій виробництва та переробки сільськогосподарської продукції
імені академіка В.Г. Пелиха

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ГОРИЗОНТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ В УКРАЇНІ

ДО ДНЯ ПАМ'ЯТІ ДОКТОРА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА, АКАДЕМІКА
ПЕЛИХА ВІКТОРА ГРИГОРОВИЧА

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

*Кропивницький
19 - 20 березня 2026 р.*

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ²
Кафедра технологій виробництва та переробки сільськогосподарської продукції
імені академіка В.Г. Пелиха

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**ГОРИЗОНТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО
ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ В УКРАЇНІ**

ДО ДНЯ ПАМ'ЯТІ ДОКТОРА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА, АКАДЕМІКА
ПЕЛИХА ВІКТОРА ГРИГОРОВИЧА

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

*Кропивницький
19-20 березня 2026 р.*

УДК 338.432:631.1:664

Горизонти розвитку сільськогосподарського виробництва та переробки в Україні (до дня пам'яті доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка Пелиха Віктора Григоровича): матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції/ За ред. Пелих Н.Л., Казанок О.О. - Кропивницький: ХДАЕУ, 2026. 245 с.

Редакційна колегія:

Пелих Н.Л. – к.с.-г.н., доцент, завідувач кафедри технологій виробництва та переробки сільськогосподарської продукції імені академіка В.Г. Пелиха Херсонського ДАЕУ;

Казанок О.О.– к.с.-г.н., доцент, кафедри технологій виробництва та переробки сільськогосподарської продукції імені академіка В.Г.Пелиха Херсонського ДАЕУ.

Збірник містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Горизонти розвитку сільськогосподарського виробництва та переробки в Україні» до дня пам'яті доктора сільськогосподарських наук, професора, академіка Пелиха Віктора Григоровича за такими основними напрямками: інноваційний розвиток тваринництва України; перспективи розвитку рослинництва у післявоєнний час; сучасний розвиток переробної та харчової галузі; екологічний стан аграрного виробництва.

Рекомендовано до друку Вченою радою біолого-технологічного факультету Херсонського державного аграрно-економічного університету (протокол № ...????.. від 22.04.2026 р.).

Відповідальність за зміст, новизну та оригінальність наданого матеріалу несуть автори статей

*Ведмеденко О.В. - к.с.-г.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон, Україна
Радченко Т.С. - здобувач вищої освіти
Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон, Україна*

МОЛОЧНЕ СКОТАРСТВО УКРАЇНИ: СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА РОЛЬ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Вступ. Сучасний молочний сектор України сформувався в результаті тривалої та складної еволюції, що супроводжувалася значними структурними, організаційними та технологічними трансформаціями з часу здобуття країною незалежності. Аналіз сучасного стану галузі передбачає врахування тридцятирічного зниження як загальних обсягів виробництва молока, так і чисельності поголів'я корів, що відображає зміни у структурі молочного скотарства та продуктивності господарств. Після 1990-х років обсяги виробництва молока поступово зменшувалися: у 2021 році вони становили 8,7 млн тонн, у 2022 році – 7,7 млн тонн після початку повномасштабного військового вторгнення, а у 2024 році виробництво досягло 7,3 млн тонн, що є історичним мінімумом за період незалежності країни. [1].

Молочне скотарство займає провідне місце в структурі аграрного сектору України та виконує комплексну функцію у забезпеченні продовольчої безпеки держави, стимулюванні економічного розвитку та підтриманні соціальної стабільності у сільських територіях. У сучасних умовах глобалізації та інтеграції України у світові ринки роль молочного скотарства набуває додаткової значущості, оскільки галузь забезпечує не лише внутрішнє споживання високоякісної молочної продукції, а й формує експортний потенціал, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності національного аграрного виробництва [2, 3].

Основна частина. Тривале зниження обсягів виробництва молочної

продукції вже відобразилося на торговельному балансі України, що призвело до трансформації країни з постійного нетто-експортера у 2019 році на нетто-імпортера молочної продукції у наступні роки. Протягом 2019–2024 рр. спостерігався постійний негативний чистий експорт у межах від – 68 до – 185 млн дол. США, за винятком 2022 року [1]. Молочне скотарство в Україні характеризується подвійною структурою: з одного боку, значну частку поголів'я корів утримують незареєстровані виробники, які ведуть власні або напівпідсобні господарства, користуються неформальними каналами збуту та постачають продукцію на локальні фермерські й міські ринки; з іншого боку, зареєстровані промислові ферми інтегровані у формальні ланцюги постачання. Ці два сектори функціонують за принципово різними економічними моделями, відрізняються рівнем продуктивності та ефективності управління й мають різні ринкові орієнтири [4].

Підсектор домашніх господарств традиційно становив основну базу молочного виробництва в Україні за обсягами продукції та чисельністю поголів'я. До початку повномасштабного вторгнення у 2022 році дрібні господарства утримували більшість національного молочного стада – близько 67% поголів'я корів, що становило приблизно 769 тис. голів у 2024 році, та забезпечували близько 58% загального обсягу виробленого молока [5]. Виробничо-економічна модель цього підсектора характеризується низькими експлуатаційними витратами, мінімальним застосуванням дорогих кормів і ветеринарних послуг, залежністю від сезонного випасу, низькою продуктивністю та суттєво меншим надоєм на одну тварину. Ефективність виробництва у цьому секторі ускладнюється обмеженим доступом до формальних ринків збуту. Після впровадження підвищених стандартів якості та безпечності молочної продукції у 2019 році, доступ домогосподарств до ринку суттєво обмежився через більш жорсткі вимоги до бактеріального та соматичного складу клітин молока порівняно з промисловим виробництвом [6].

Підсектор промислових ферм відображає сучасний комерційний та модернізаційний напрям розвитку молочного виробництва в Україні,

забезпечуючи приблизно 90 % сирого молока, призначеного для переробки. У період 2019–2023 рр. спостерігалось скорочення загальної кількості промислових ферм, водночас великі господарства з поголів'ям понад 1 000 корів демонстрували вищу стійкість і нарощували чисельність стада. Станом на 2023 рік такі ферми формували майже третину національного молочного поголів'я, що відображає чітку тенденцію консолідації галузі та орієнтації на виробництво у великих масштабах [6, 7].

Стійке та тривале зростання продуктивності на промислових фермах стало ключовим чинником компенсації скорочення поголів'я корів у молочному секторі. У період з 2015 по 2021 рр. середні надої на промислових фермах зросли майже на 30%, а за весь період 2015–2024 рр. збільшення склало приблизно 53%. Станом на 2024 рік середні надої досягли рекордного рівня – 8 167 кг на корову. Водночас виробництво молока у домашніх господарствах залишалось практично стабільним, утримуючись у діапазоні близько 4 400–4 600 кг на корову протягом останнього десятиліття [7].

Молоко в Україні відповідає встановленим стандартам безпечності та якості відповідно до ДСТУ 3662:2018, який гармонізовано з Регламентом ЄС (ЄС) № 853/2004 [8]. Протягом останніх років спостерігається значне зростання частки молока вищої категорії «Екстра», призначеного для переробки: з 2016 року частка такої продукції збільшилася з майже 11% до 55,2% у 2024 році. У той же час обсяги молока категорії II разом із немаркованим зменшилися з 33,8% у 2016 році до приблизно 2,0% у 2024 році [7, 8]. Основними драйверами цих змін є промислові постачальники, у яких частка молока категорії «Екстра» досягла 59,9%, тоді як домашні господарства здебільшого постачали молоко категорії I [8].

Станом на IV квартал 2024 року молоко промислових ферм характеризувалося середнім вмістом 3,73% жиру та 3,24% білка, тоді як у молоці домашніх господарств ці показники становили відповідно 3,55% жиру та 2,97% білка. Аналіз лінійних трендових оцінок свідчить про поступове зростання цього розриву, при цьому покращення показників якості молока

забезпечувало додатковий дохід як у промисловому, так і у домашньому секторах [8, 9].

У 2024 році домашні господарства виробили 4 093,9 тис. тонн молока, що становило близько 57% загального національного обсягу. Значна частина цього молока споживалася безпосередньо всередині господарств, тоді як решта реалізовувалася через локальні та міські ринки або молокозбірні пункти для подальшої переробки [9, 10]. Основним структурним обмеженням для домогосподарств є нижчі показники безпечності та якості молока, що зумовлює отримання цін на 25–42% нижчих порівняно з промисловими фермами; при цьому середня різниця в цінах залишається стабільною на рівні 30–35% [10, 11].

Молочне скотарство в Україні має тісний інтеграційний зв'язок з іншими секторами аграрного виробництва: ефективне вирощування кормових культур, забезпечення кормової бази, генетичне вдосконалення худоби та впровадження сучасних технологій сприяють підвищенню продуктивності корів і загальної ефективності галузі [12]. Водночас молочний сектор стикається з низкою викликів, серед яких нестабільність цін на корми, високі енергетичні витрати та необхідність модернізації виробничої інфраструктури. Паралельно реалізуються спільні інвестиційні проекти, спрямовані на розвиток аграрного і молочного секторів [13]. За результатами останніх років відзначається позитивна динаміка: зростання поголів'я корів, збільшення обсягів виробництва молока, підвищення експорту молочної продукції приблизно на 17 % та розширення присутності українських виробників на зовнішніх ринках [12, 13].

Висновки. Молочне скотарство в Україні відіграє комплексну та багатовимірну роль у забезпеченні економічної стабільності, продовольчої безпеки та соціальної підтримки сільських територій. Галузь демонструє динамічні процеси структурної трансформації, що включають консолідацію промислового виробництва, нарощування продуктивності стад, впровадження сучасних технологій та систем управління, а також покращення показників якості молока відповідно до чинних стандартів безпечності, таких як ДСТУ

3662:2018, гармонізованого з Регламентом ЄС (ЕС) № 853/2004 [6, 7, 8].

Незважаючи на помітний розвиток промислового підсектора, домашні господарства продовжують утримувати значну частку у виробництві молочної продукції. Проте їхня участь у формальних ринках обмежується через нижчі показники безпечності та якості молока, що спричиняє стійкі структурні диспропорції та формує цінові відмінності порівняно з промисловими виробниками [10, 11]. Така ситуація підкреслює необхідність удосконалення системи підтримки дрібних виробників та інтеграції їх у сучасні ланцюги постачання.

Молочне скотарство забезпечує не лише внутрішні потреби населення у високоякісній молочній продукції, а й формує експортний потенціал країни, сприяючи збільшенню присутності українських виробників на зовнішніх ринках. Галузь тісно взаємопов'язана з іншими секторами аграрного виробництва, зокрема вирощуванням кормових культур, генетичним вдосконаленням худоби та розвитком переробних потужностей, що підвищує загальну ефективність аграрного комплексу [12, 13].

Таким чином, молочне скотарство залишається стратегічно важливою складовою аграрного сектору України. Для забезпечення стабільного та сталого розвитку галузі необхідні впровадження сучасних технологій, підвищення ефективності управління на рівні підприємств, розвиток інфраструктури та державна підтримка, спрямована на вирівнювання структурних диспропорцій між різними підсекторами та стимулювання інвестицій у модернізацію виробництва [13].

Література:

1. Litvinov V. Eurointegration 2.0: *The Ukrainian Dairy Sector*. Kyiv: Kyiv School of Economics, Center for Food and Land Use Research, 2025. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/10/Eurointegration-2.0.-The-Ukrainian-Dairy-Sector.pdf> (дата звернення: 24.02.2026).
2. Державна прикордонна служба України. URL: <https://dpss.gov.ua/en> (дата звернення: 24.02.2026).
3. Національний банк України : офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 25.02.2026).
4. Main trends of dairy industry in Ukraine [Electronic resource]. *CABI Digital Library*.

- URL:<https://www.cabidigitallibrary.org/doi/pdf/10.5555/20220565980> (дата звернення: 25.02.2026).
5. *Livestock and Products Annual* [Electronic resource]. United States Department of Agriculture (USDA). 2025. URL:https://apps.fas.usda.gov/newgainapi/api/Report/DownloadReportByFileName?fileName=Livestock%20and%20Products%20Annual_Kyiv_Ukraine_UP2025-0027.pdf (дата звернення: 26.02.2026).
 6. Yermak S., Bavyko O., Boiko O., Vasiutkina N. Problems of ensuring milk quality in Ukraine in terms of European standards implementation. *Journal of Hygienic Engineering and Design*. 2019. URL:<https://keypublishing.org/jhed/wp-content/uploads/2020/07/01.-Full-paper-Svitlana-Yermak.pdf> (дата звернення: 26.02.2026).
 7. Державна служба статистики України. *Raw milk processing statistics*. URL:<https://stat.gov.ua/> (дата звернення: 26.02.2026).
 8. На основі даних Державної служби статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 26.02.2026).
 9. Державна служба статистики України. *Supply of raw milk to processing (2016–2023)*. URL: <https://stat.gov.ua/> (дата звернення: 26.02.2026).
 10. Державна прикордонна служба України. URL: <https://dpss.gov.ua/en> (дата звернення: 26.02.2026).
 11. Національний банк України : офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 26.02.2026).
 12. Milk and Beef Production: Analytical Report. *Association of Milk Producers of Ukraine (AVM)*. 2025. URL:<https://www.avm-ua.org/en/post/milk-and-beef-production-analytical-report-february-2025> (дата звернення: 26.02.2026).
 13. Dairy Map of Ukraine 2025: Achievements Despite Losses. *Association of Milk Producers of Ukraine (AVM)*. 2025. URL:<https://www.avm-ua.org/en/post/dairy-map-of-ukraine-2025-achievements-despite-losses> (дата звернення: 26.02.2026).

Витичак О.Д. – здобувачка першого
(бакалаврського) рівня

Любенко О.І. - к. с.-г. н., доцент

*Херсонський державний аграрно-економічний університет,
м. Херсон, Україна*

ДРІЖДЖУВАННЯ КОРМУ ДЛЯ КУРЧАТ-БРОЙЛЕРІВ

Птахівництво є однією з найбільш динамічних і економічно ефективних галузей тваринництва, що забезпечує населення високоякісними продуктами харчування - м'ясом птиці та яйцями. Завдяки короткому виробничому циклу, високій скоростиглості птиці та відносно низьким витратам кормів на одиницю